

KULTURHISTORISK INVENTERING OCH BEVARANDEPLAN

---

Britt-Marie Lennartsson

# ABILDS KYRKOGRÅRD

Abilds socken, Falkenbergs kommun

KULTURMILJÖ HALLAND RAPPORT 2020:82



STIFTELSEN HALLANDS LÄNSMUSEER



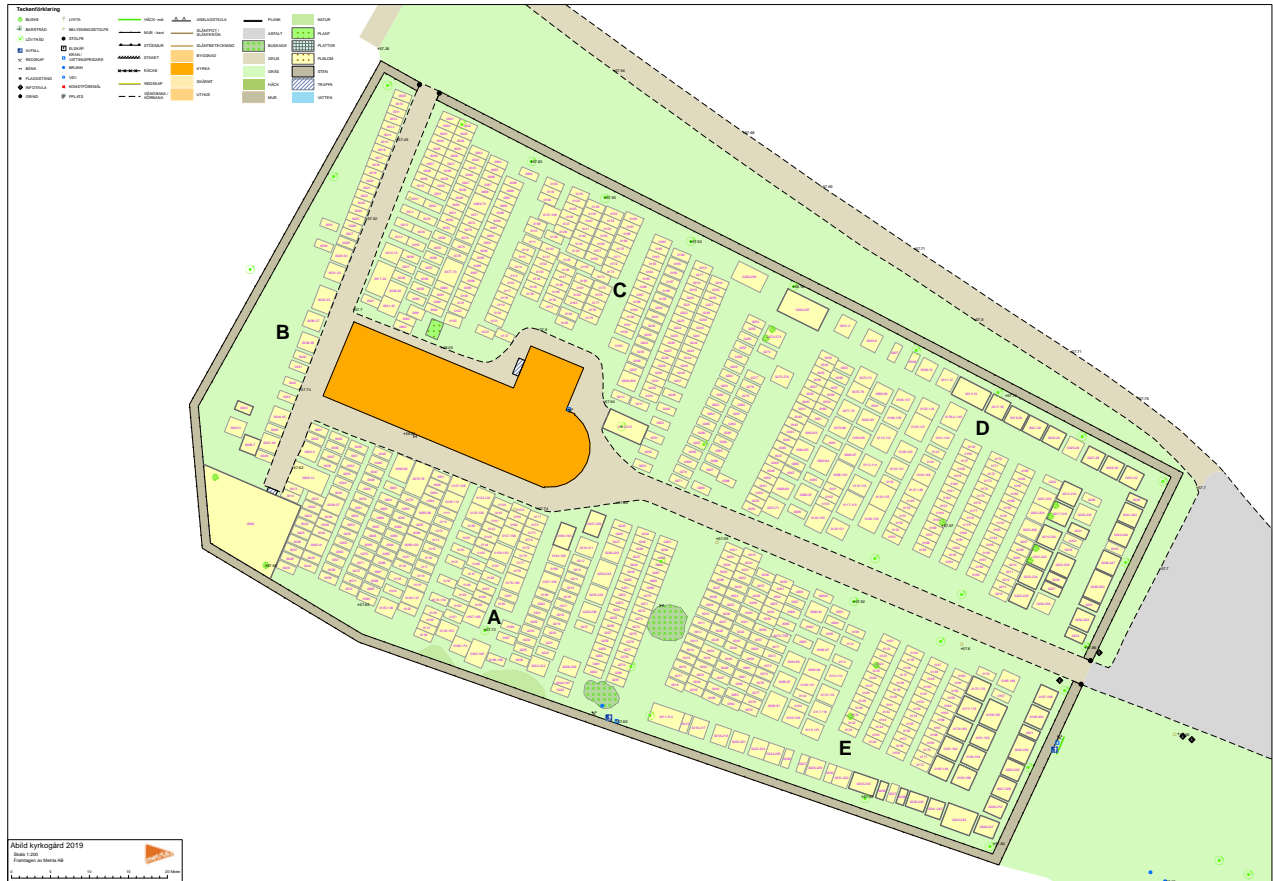
Stiftelsen Hallands Läns museer, Kulturmiljö Halland.  
Uppdragsverksamheten, Halmstad 2020.  
Kulturhistorisk inventering och bevarandeplan.  
Bild framsida: Abilds kyrkogård, kvarter A.  
Foto: Britt-Marie Lennartsson (fotonr 2020-72:28).  
Grafisk form: Anders Andersson.  
Layout: Britt-Marie Lennartsson  
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet.  
Kulturmiljö Hallands diarienummer 2020/129.

## **INNEHÅLL**

---

Inledning.....	5
Kyrkogårdens årsringar och kulturhistoriskt värde .....	5
Riktlinjer för hela kyrkogården .....	7
Riktlinjer för kulturgravar .....	8
Generella riktlinjer för övriga gravvårdar .....	8
Riktlinjer för värdefulla karaktärsområden .....	10
Stenramsgravar i kvarter D och E.....	10
Bilaga 1. Kulturgravar, karta.....	12
Bilaga 1. Kulturgravar, karta över kvarter A, B och C.....	13
Bilaga 1. Kulturgravar, karta över kvarter D och E.....	14
Bilaga 2. Kulturgravar, tabell.....	15
Rapporter från Kulturmiljö Halland 2020.....	32

#### 4 ABILDS KYRKOGÅRD



Abilds kyrkogård, Metria, 2019.



## INLEDNING

På uppdrag av Falkenbergs pastorat har en uppdatering av urvalet av kulturhistoriskt värdefulla gravvårdar på Abilds kyrkogård utförts under maj-november 2020. Bakgrunden till uppdateringen är att ett större antal gravvårdar har fått läggas ned efter att alla gravvårdar på kyrkogården har provtryckts för att säkerställa stabiliteten. I samband med detta har Falkenbergs pastorat önskat en ny urvalsmetod. Endast klass 1-gravar kan säkerställas när de gravrätten återfaller till upplåtaren, medan övriga inte får ett reellt skydd. Därför har antalet klass 1-gravar utökats. Då det bara finns en bevarandeklass kallas de här för Kulturgravar.

Urvalet bygger på Bevarandeprogram och vård- och underhållsplan som Tyréns tog fram för Abilds kyrkogård 2015, med vissa tillägg. Samråd har även hållits med representanter för Abilds hembygdsförening. 91 kulturgravar har pekats ut. För att säkerställa ett bevarande av kyrkogårdens karaktär har dessutom en enhetlig och sammanhållen miljö pekats ut, här kallat värdefullt karaktärsområde. Rekommendationerna för dessa områden bör skrivas in i gravrättsavtal.

I övrigt bör Tyréns vård- och underhållsplan följas.

Bevarandeprogram och kulturhistoriska inventeringar är rådgivande underlag. Även ändringar som är i linje med en bevarandeprogram kräver tillstånd från länsstyrelsen enligt Kulturmiljö lagen kapitel 4.

## KYRKOÅRDENS ÅRSRINGAR OCH KULTURHISTORISKT VÄRDE

De karaktärsdrag som lyfts fram i beskrivningen nedan är viktiga för kyrkogårdens kulturhistoriska värde.

Abilds kyrka ligger i östra delen av Ätradalen i ett öppet och relativt flackt jordbrukslandskap. Öster om kyrkan tar det skogsbeväddade och kuiperade inlandet vid. Väster om kyrkan finns förhistoriska lämningar, bl. a i form av en större gravhög och utmed höjdpartierna i omgivningarna finns ävenstensättningar, rösen och fossil åkermark. I närområdet finns i övrigt ett antal torpställen som legat inom godsets ägor. Strax öster om kyrkan, bortom en grönskande ridå av trädgångar ligger även Abilds



Kvarter C norr om kyrkan har en ålderdomlig karaktär med kyrkogårdens äldsta gravvårdar.

kyrkby. Abild ingår Ätradalens riksintresse för kulturmiljövården. Kyrkogården är ännu relativt liten, öppen och lätt överskådlig inramad av en kallmurad stenmur, trädkrans och en indelning av korsplan av grusgångar, med vida utblickar över landskapet. Omgivningarna tillsammans med kyrkogårdens murar, väl anlagda grusade gångar och uppvuxna trädkrans skapar en ovanligt välbevarad landsbygds-kyrkogård. Tekniska installationer som belysning, redskapsplatser m.m. förekommer sparsamt och är väl anpassade till miljön.

Abilds kyrka har anor sedan medeltiden. Kyrkan var fram till 1921 en s.k. patronatskyrka till Hjule-

bergs gods där ägaren till godset var ”patronus” och hade rätt att tillsätta präst i kyrkan. Ägarna av Hjulberg har genom århundradena kommit att prägla kyrkan och kyrkogården. Kyrkan förlängdes åt öster 1665-1675 och på den norra sidan uppfördes ett kor som i sin undre del utgjorde gravkammare och som i den övre delen utgjorde herrskapsbänk för patronus. Kyrkogården var förhållandevis liten och omfattade endast huvuddelarna av dagens kvarter A, B och C, längst åt väster. 1923 utvidgades kyrkogården åt öster 1923 till nuvarande storlek.

Kyrkogården består av fem kvarter, A - E.

Det finns ett antal ålderdomliga gravvårdar från 1800-talet i de äldre kvarteren, A-C. Kvarteren A - C omger kyrkan och där är gravvårdarna placerade mer eller mindre gles i nord-sydlig riktning. Här finns kyrkogårdens äldsta gravvårdar. Här finns bl.a. familjen Treschows stora familjegrav. Denna västra del har en ålderdomlig och varierad karaktär beträffande

gravvårdarnas storlek, form och ålder. Det finns dock inslag av gravvårdar från senare tider. Utmärkande är några ålderdomliga liggande stenhällar, hantverksmässigt framställda enklare stenvårdar av tunna stenskivor som återfinns i stora delar av Falkenbergs pastorat. Här finns även ett antal enkla smideskors från 1800-talet och som kan vara framställda av en lokal smed.

De östra delarna är en årsring från 1920-talet och framåt och har en mer enhetlig karaktär. Kvarteren D och E är rektangulära och genomkorsas av mittgången från grinden i öster till kyrkans kor. Här samlas huvuddelen av kyrkogårdens yngre gravvårdar. Mot muren i norr, söder och öster finns stensramsgravar med grus. Längs kanterna finns ramgravar från 1920-50-talen. I mitten av de yngre kvarteren finns en mer modern prägel med låga enhetliga vårdar från mitten av 1900-talet och framåt.



Kvarter A söder om kyrkan har en ålderdomlig karaktär, med vårdar från sent 1800- och tidigt 1900-tal. I bakgrunden syns trädkrans och stenmur runt kyrkogården.



## RIKTLINJER FÖR HELA KYRKOGRÅDEN

Följande har bedömts som väsentligt att bevara ur kulturhistorisk synpunkt. I förvaltningen och vid eventuella ändringar av begravningsplatsen som helhet ska särskild hänsyn tas till följande punkter:

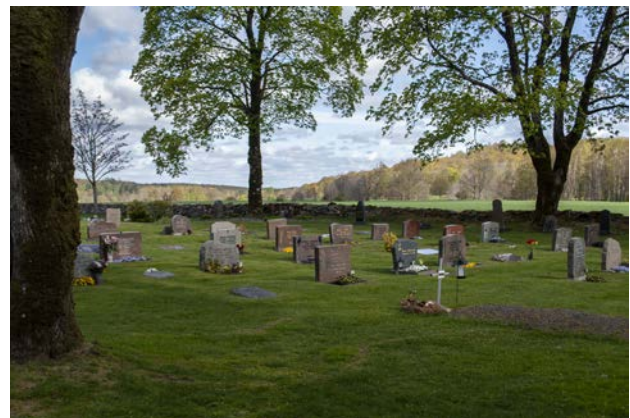
- Ändringar som förändrar kyrkogården kräver tillstånd enligt kulturmiljölagen kapitel 4. Ändringar bör därför föregås av samråd med länsstyrelsen.
- Tillägg och ändringar i kyrkogårdsmiljön ska anpassas till kyrkogårdens karaktär, utseende, materialval och utformning.
- Inga befintliga gångar bör tas bort.
- Gångarnas beläggning med slitlager av grus ska så långt som möjligt bevaras.
- Äldre igenlagda gångar kan med fördel återskapas med grusbeläggning.
- Kyrkogårdens entréer med grindstolpar och smidesgrindar ska bevaras och underhållas med traditionella material och metoder.
- Kyrkogårdens träd ska skötas och underhållas enligt upprättad trädvårdsplan. Avsteg från gällande plan kan kräva tillstånd enligt kulturmiljölagen. Trädkransen kan omfattas av det generella biotopskyddet varför nedtagning av träd kan behöva dispens enligt miljöbalken. Kyrkogården bör vara omgärdad av en trädkrans.
- Kyrkogårdens murar ska bevaras och underhållas. En eventuell omläggning av muren ska ske med befintlig sten samt i ett utförande likt befintligt. Omläggning av murar ska föregås av samråd med länsstyrelsen.



I kvarter A söder om kyrkan finns även en del lägre vårdar och flera som lagts ned.



längs kanterna i kvarter E och D finns ett sammanhållet område med stenramsgravar främst från 1930-40-talen.



I de västra delarna av kvarter E och D finns de flesta gravvårdar från efter 1950-talet och framåt.



Många av gravvårdarna på Abilds kyrkogård har anknytning till storgodset Hjuleberg. Här den monumentala bautastenen över förvaltaren Christian Troedsson och hans familj, A:40-41.



## RIKTLINJER FÖR KULTURGRAVAR

Drygt 90 gravvårdar på Abilds kyrkogård har bedömts som kulturgravar, inklusive de äldre stenarna längs murarna. När gravrätten för en kulturgrav tillfallit gravrättsupplåtaren ska följande riktlinjer följas:

- Kulturgravar ska bevaras och vårdas på plats. De får inte återupplåtas eller återanvändas.
- Skadade vårdar ska lagas. Vid vård och underhåll av samtliga gravvårdar ska material och teknik anpassas till gravens befintliga utformning och material. Företrädesvis anlitas konservator för att upprätta program för att åtgärda skadade äldre gravanordningar.
- En plan för att stabilisera och återmontera nedlagda/instabila gravar bör upprättas.
- Tre äldre gravhällar/fragment av gravvård som står utanför den västra muren vid kvarter B bör flyttas in till lämplig plats på kyrkogården. Detta kan kräva tillstånd från länsstyrelsen.
- Alternativ kan undersökas för att anordna vårdar i liggande ställning.
- Alla stenramar ska bevaras och vårdas och underhållas med traditionella metoder.
- Alla omgärdningar som gjutjärns-, smidesjärns-, och buxbom samt stenramar ska bevaras, vårdas och underhållas med traditionella metoder.
- Om man på något sätt vill ändra eller flytta en kulturgrav ska tillstånd sökas från länsstyrelsen.

## GENERELLA RIKTLINJER FÖR ÖVRIGA GRAVVÅRDAR

- Om det är möjligt bör det strävas efter att bevara och återupplåta även de gravvårdar som inte är kulturgravar. Detta gäller framför allt äldre stenar från tiden före 1920. De kan eventuellt flyttas, men gärna inom det befintliga kvarteret för att ännu visa kvarterets eller kyrkogårdsdelens årsring och historia.

Denna unika gravvård är rest över C.L. Lagerheim 1785-1815 som vistades hos sin syster Anna Charlotta Lagerheim på Hjuleberg när hon dog. grav C 137.





Denna typ av smideskors verkar vara vanliga just på Abilds kyrkogård, kanske tillverkade av en lokal smed.

- Det är bättre att lägga ned en sten, på ett ordnat och prydligt sätt än att ta bort den och förstöra den och på så sätt ha möjligheten att återställa gravvården i framtiden..
- Om skäl för bevarande saknas kan dock gravvårdarna bortföras. Gränsen för vad som betraktas som kulturhistoriskt värdefullt flyttas ständigt framåt och inom ett tiotal år kan 1950–60-talens gravvårdar betraktas som spår av äldre tiders gravvårdskultur som hotas av utplåning. Det är därför önskvärt att man så långt det är möjligt bevarar alla gravvårdar på sin ursprungliga plats.
- Vid omarbetning av befintlig gravvård bör man ta särskild hänsyn till gravvården utformning vad gäller omgärdning, detaljer och dekor. Stenens inskription bör om möjligt bevaras t.ex. genom att stenen vänds eller att inskriptionen täcks med metallplatta med ny inskription.
- Vid förflyttning och omarbetning av en vård rekommenderas dokumentation genom fotografiering. Genom fotona ska framgå stenens helhetsutseende, detaljer och text, samt vårdens placering på kyrkogården. Fotona bör sedan arkiveras då detta är av stort värde för den fortsatta samhällsforskningen och för enskilda släktforskare.
- När en befintlig gravplats ska kompletteras med nya vårdar som t.ex. placeras i en stenram, bör den nya vården anpassas till den äldre vården genom liknande material, bearbetningsätt, typsnitt och formspråk.



I kvarter C finns det några barngravar av detta slag som verkar vara typiska för just Abilds kyrkogård, här C 246 över Axel Andersson 1868-1876 som gick bort i hjärnhinneinflammation.



Även mer sentida gravvårdar är viktiga att bevara. Här över trädgårdsmästaren Hennig Petersson 1870-1943 som var med och utförde planteringarna på denna nya kyrkogårdssdel. D 23-24.





Kvarter E.



Kvarter D längs den norra sidan av kyrkogården.

## RIKTLINJER FÖR VÄRDEFULLA KARAKTÄRSOMRÅDEN

### Stenramsgravar i kvarter D och E

Längs murarna i kvarter D och E finns sammanhållna rader med bevarade stenramsgravar. Sådana miljöer blir allt ovanligare ute på landsortskyrkogårdarna då många stenramar tagits bort från 1960-talet och framåt. I många fall är ramarna utformade i enhet med gravvården och markerar en familjegrav. Gravvårdarna kommer främst från 1930-50-talen men det finns även några från 1920- och 1960-talen. Riktlinjer:

- Karaktären av sammanhållet område med stenramsgravar med grus ska bevaras.
- Alla stenramar bevaras och återupplåts. Även till ramen hörande stenklott och urnor bevaras.
- Strävan bör vara att även övriga gravvården återanvänds.
- Detta gäller främst de vårdar som är utformade i enhet med ramen; se foton till höger. Även sidostenar bör bevaras vid dessa gravar.
- I övriga fall kan vården avlägsnas och ersättas med en ny eller flyttas inom kvarteret.
- Nya stenramar kan tillåtas.
- Nya gravvårdar bör ansluta till stenramen i material och stil.
- Gravvård vid huvudändan bör vara stående. Gravvårdar placerade inom ramen bör vara liggande.





D 29-30.



D 243-244.



D 248-250.



D 252-253.



E 201.



E 202-204.



E 179-180.



E 236.



E 239-240.



E 241-242.



E 246-247.



## BILAGA 1. KULTURGRAVAR, KARTA



Översikt över Abilds kyrkogård med utpekade kulturgravar. Kulturgravarna är utströdda över stora delar av kyrkogården med en koncentration till de äldre kvarteren närmast kyrkan.









# Bilaga 1. Kulturgravar, karta över kvarter A, B och C



















## BILAGA 2. KULTURGRAVAR, TABELL








Gravvårdsinventering							
Kyrkogård: Abild		Inv. datum: 2020-05-12, 2020-09-17			Utfört av: Britt-Marie Lennartsson, Kulturmiljö Halland		
Kvarter	grav	foto	text	värde	kommentar	skada	åtgärd
A	9-12		Anders Bengtsson 1839-1926 Anna Johanna 1841-1922 Sonen Anders Birger 1883-1916 Dottern Anna 1885-1974	Karaktärsskapande	Torpare	Svårläst, påväxt, stenramen är näsan helt dold av gräs	Rengör på sikt
A	35		Skräddaren B.L. Berggren Måssagård 1849-1920	Lokalhistoriskt värde, karaktärsskapande	Torpare och skräddare, Bernt Ludvig Berggren	påväxt i mindre omfattning	Rengör på sikt
A	36-37		Systrarna Ingeborg och Ruth Bengtsson 1902-1919, 1907-1919	Barngrav över två systrar, tidstypisk, fint utförande, miljöskapande		Gott skick	
A	40-41		Förvaltaren Christian Troedssons familjegrav	Karaktärsskapande, monumental bautasten, tidstypisk, intressant och lokalhistoriskt viktig titel	Christian Troedsson 1850-1904 och hans hustru Matilda 1848-1945	påväxt	rengör på sikt
A	84		Hustrun Neta Bengtsson 1862-1918	Kvinnograv, årsring i kvarteret och på kyrkogården, miljöskapande	torparhustru	instabil, provisoriskt stabiliserad, riklig påväxt, svårläst	stabilisera, rengör
A	95-96		Lars A Johansson 1843-1916 hustrun Severina 1855-1943	årsring i kvarteret och på kyrkogården, miljöskapande, fin dekor		instabil, nedlagd, gott skick	återställ på stabilt sätt




A	99-100		Anders Johansson 1838-1910 hans maka Anna 1847-1929	årsring i kvarteret och på kyrkogården, miljöskapande, exempel på mindre enklare vård		påväxt, svårläst	Rengör på sikt
A	102		Anders Petter Johansson 1842-1916	årsring i kvarteret och på kyrkogården, miljöskapande, exempel på mindre enklare vård		påväxt, svårläst	Rengör på sikt
A	105-106		hustrun Ester Alise Johansson 1880-1917, sonen Anders Harry 1903-1982 Älskad och saknad	årsring i kvarteret och på kyrkogården, miljöskapande, fin dekor		Gott skick	
A	107-108		Anders Johansson 1835-1925 hans maka Johanna Beata 1837-1915	årsring i kvarteret och på kyrkogården, miljöskapande, fin dekor	Torpare	Gott skick	Rengör på sikt
A	111		Enkan Ingri Jönsdotter 1792-1857	Äldsta värden i kvarter A, en av de äldre på kyrkogården, ålderdomligt och hantverksmässigt framställd		viss påväxt	
A	128		Änkan Anna Beata Fagrelius 1841-1914	årsring i kvarteret och på kyrkogården, högrest sten, miljöskapande		viss påväxt	

A	139		hustrun Albertina Svensson 1871-1912	årsring i kvarteret och på kyrkogården, högrest sten, miljöskapande		påväxt	Rengör på sikt
A	145		Severina Persson 1850-1919 Älskad i lifvet saknad i döden	årsring i kvarteret och på kyrkogården, högrest sten, miljöskapande		påväxt	Rengör på sikt
A	152-153		Hemmansägaren E. Johansson 1844-1912, hustrun Johanna 1844-1916	årsring i kvarteret och på kyrkogården, högrest sten, miljöskapande		påväxt	Rengör
A	163-164		Johanna Sofia Bengtsson fr Pilagård, 1839-1911	karaktärsskapande, årsring i kvarteret och på kyrkogården, högrest sten, miljöskapande, en av flera gravvårdar i Abild med denna speciella och fina dekor	Änka efter ladufogden på Hjuleberg, torpare	nedplockad, står lutad mot fundament, viss påväxt	återställ på stabilt sätt
A	167-168		Nils Magnus Larsson 1850-1911, hustrun Karolina 1847-1941	karaktärsskapande, årsring i kvarteret och på kyrkogården, högrest sten, miljöskapande, en av flera gravvårdar i Abild med denna speciella och fina dekor		påväxt	Rengör
A	169-170		Karl J Andersson 1850-1912 hustrun Emma Andersson 1848-1929	karaktärsskapande, årsring i kvarteret och på kyrkogården, högrest sten, miljöskapande	torpare	nedplockad, står lutad mot fundament, påväxt	återställ på stabilt sätt, rengör
A	186		Hustrun Albertina Bengtsson från Sjöred 1849-1909	karaktärsskapande, årsring i kvarteret och på kyrkogården, högrest sten, miljöskapande		påväxt, vittring, svårläst	Rengör















A	188-189		Petter Johan Larsson 1849-1911 Hustrun Neta Larsson 1851-1935 Dottern Alma Pettersson 1889-1971	karaktärsskapande, årsring i kvarteret och på kyrkogården, högrest sten, miljöskapande, en av flera gravvårdar i Abild med denna speciella och fina dekor		nedplockad, står lutad mot fundament	återställ på stabilt sätt, rengör
A	190-193		Albert Johansson 880-1959 Anna Johansson 1881-1954 Dottern Elsa 1910-1993 Johannes Jönsson 1845-1904 Karolina Jönsson 1845-1916	Tidstypisk 1950-talsgrav med elegant påkostad utformad sten samt bevarad stenram		Gott skick	
A	223-224		Smedmästaren N.P Liljendahl 1833-1907, hustrun Beata 1832-1918	Karaktärsskapande, lokalhistoriskt värde, karaktärsskapande, årsring i kvarteret och på kyrkogården, högrest sten, miljöskapande, intressant yrkestitel		påväxt	Rengör
A	237		Karl Petterson 1821 - 1869	Ålder, den äldsta i kvarteret, ålderdomlig form av vård, troligen lokalt hantverk - flera liknande på Abilds kyrkogård	Svårläst inskription	riklig påväxt, svårläst	rengör
A	238-239		Skomakaren Sven J Johansson 1834-1898 Hustrun Severina -1831-1899	Monumental, lokalhistoriskt värde, intressant yrkestitel, hög ålder, årsring i kvarteret och på kyrkogården, högrest sten, miljöskapande, intressant yrkestitel	Torpare och skomakare	påväxt	rengör
B	-		Fyra kors står lutade mot västra muren. Inskription går ej att utläsa.	Ovanliga, ålder, verkar typiska för Abilds kyrkogård då det finns några till ute på kyrkogården		Korrosion	Åtgärder i samråd med konservator









B	1		hustrun Lena Olsson 1863-1894, Älskad i lifvet saknad i döden	hög ålder, årsring i kvarteret och på kyrkogården, högre sten, miljöskapande		Biologisk påväxt, Svårläst inskription	Rengör
B	3		Abilds kyrkas donator Sofia Bengtsson 1865-1951	tidstypisk 1950-talsgrav med bevarad stenram, lokalhistoriskt intressant	donerade bl.a. brudkronan och pengar till Abilds kyrka	nedlagd	Återställ
B	8		Treschows familjegrav	Karaktärsskapande, lokalhistoriskt värde, unik stor familjegrav med inhägnad av pollare i granit samt kätting	Alla stenar inom inhägnaden bör bevaras. Äldsta stenen från 1911.	Gott skick	
B	25		Ingrid Johansson 1823-1893	Ålder, den äldsta i kvarteret, ålderdomlig form av vård, troligen lokalt hantverk - flera liknande på Abilds kyrkogård		Biologisk påväxt, Svårläst inskription	Rengör
B	38-39		Anders Bengtsson 1835-1899, och hans maka Johanna 1839-1912 Älskad i lifvet saknad i döden	hög ålder, årsring i kvarteret och på kyrkogården, högre sten, miljöskapande		påväxt	Rengör
B - utanför västra muren			lutade mot muren står en stor ålderdomlig gravhäll samt två mindre gravvårdar/fragment av gravvårdar	Ålder, några av de äldre på kyrkogården, troligen lokalt hantverk.			Flytta in dessa till lämplig plats inne på kyrkogården
C	10		Petter Johansson 1823-1888	Ålder, en av de äldre i kvarteret, ålderdomlig form av vård, miljöskapande, troligen lokalt hantverk - flera liknande på Abilds kyrkogård	torpare på Holmia	påväxt, svårläst	Rengör
C	36		Johanna Andersdotter - 1889	Ålder, en av de äldre i kvarteret, ålderdomlig form av vård, miljöskapande		påväxt, svårläst	Rengör

C	39-40		Hemmansägare Johannes Persson 1828-1913 hustrun Anna Johanna Persson 1828-1891	Ålder, en av de äldre i kvarteret, ålderdomlig form av vård, miljöskapande		påväxt i mindre omfattning	Rengör på sikt
C	53		Lantbrukaren A P Fagrelus 1821-1886	hög ålder, årsring i kvarteret och på kyrkogården, högrest sten, miljöskapande	Anders Petter	påväxt, svårläst	rengör
C	62-63		Johan Lilliehöök 1725-1779	ålderdomlig, unik, en av fåtal äldre tumbor i Abild och i Halland, den äldsta på kyrkogården, lokalhistoriskt intressant person		vittråd, oläslig	åtgärdas av konservator
C	69-70		N. J. Jessen 1813-1886 Ädelst Ditt Sinne-Frid Med Ditt Minne	Karaktärsskapande, exempel 1880-tal, en av de äldsta i kvarteret och på kyrkogården, tidstypisk men ovanlig på Abilds kyrkogård	Förvaltare på Hjuleberg Nicolaus Jörgen	påväxt, svårläst	rengör
C	74		Julie Jessen 1845-1881 saliga äro de rende af hjertat, de skulle se Gud	Karaktärsskapande, exempel 1880-tal, en av de äldsta i kvarteret och på kyrkogården, tidstypisk men ovanlig på Abilds kyrkogård	Hjuleberg	påväxt, svårläst	åtgärdas av konservator/ efter råd av konservator
C	77-79		Hemmansägaren N. G. Nilsson 1850-1898, hans maka Beata Nilsson 1834-1912 sonsonen Gustaf 1899-1901	Karaktärsskapande gravhäll, ovanlig med relativt modern gravhäll		smuts men gott skick	
C	utan nr		Fröken Pauline Marie Ljunge, född 1801, På Hjuleberg 1863	tidstypiskt gjutjärnskors, alla gjutjärnskors är kulturgravar, intressant titel	Mamsell på Hjuleberg	rostigt	Rost avlägsnas, varefter målning med rostskyddsfärg samt slutstrykning med svart linoljefärg.












C	84		oläslig	äldre kors, troligen lokalt tillverkad lokalhistoriskt värde, flera liknande finns på kyrkogården		rostigt, trasigt, oläslig	Konservator utför restaurering
C	103		Hans Adolf Lilliehöök 1718-1792 och hans maka Eleonore von Blumenthal 1723-1780	Karaktärsskapande gravhäll, ovanlig ålderdomlig form, men ett fåtal finns på Abilds kyrkogård av olika åldrar, lokalhistoriskt intressanta personer	Gravhäll i granit av okänd ålder, hällen vilar på ram	Biologisk påväxt	åtgärdas av konservator
C	107-108		Bröderna N.B. Bengtsson 1851-1880, A. J. Bengtsson 1861-1923	lokalhistoriskt intressant , ex på äldre mindre och enklare grav	Nils Bernhard drunknade 23 år gammal, var dräng på Hjuleberg, Anders Johan var borstbindare på Hjuleberg	viss påväxt	Rengör
C	111		Hustrun Benedikta Pettersdotter 1819-1881	Ålder, en av de äldre i kvarteret, ålderdomlig form av vård, miljöskapande, troligen lokalt hantverk - flera liknande på Abilds kyrkogård		påväxt, svårläst	rengör
C	122		Bengt Ludvig Lilliehöök 1751-1836 och hans maka Anna Lagerheim 1789-1829, på baksidan: Åt älskade Föräldrar Af Tacksamma Barn	Ålder, karaktärsskapande, unik, lokalhistoriskt intressanta personer, intressant inskription		riklig påväxt, missfärgning	Konservator utför restaurering
C	129		Minne af hustrun Anna Wessberg 1816-1879	Ålder, en av de äldre i kvarteret, ålderdomlig form av vård, miljöskapande, troligen lokalt hantverk - flera liknande på Abilds kyrkogård		påväxt, svårläst	Rengör

C	137		C.L. Lagerheim 1785-1815 Minne af en älskad syster	Ålder, unik utformning, karaktärsräskapande, en av de äldsta gravvårdarna på kyrkogården. Lokalhistoriskt intressant person.	Gift m Johan Henrik von Duben, vistades hos systemen Anna Charlotta Lagerheim på Hjuleberg när hon dog.	Korrosion, Inskription svårläst	åtgärdas av konservator
C	159		Johanna Liliendahl 1861-1877	Ålder, en av de äldre i kvarteret, ålderdomlig form av vård, miljöskapande, troligen lokalt hantverk - flera liknande på Abilds kyrkogård, barngrav		Svårläst, påväxt	Rengör
C	164		Inger Christina Magnusdotter 1831-1885	Gjutjärnskors, ovanligt litet, hög ålder, en av de äldsta gravvårdarna på kyrkogården, alla gjutjärnskors är kulturgravar		Korrosion	Rost avlägsnas, varefter målning med rostskyddsfärg samt slutstrykning med svart linoljefärg.
C	166		xxxxx	enkelt smideskors, troligen lokalt producerat då det finns några liknande på Abilds kyrkogård, unikt		rostigt, trasigt, oläslig	åtgärdas av konservator
C	174		Johan Alfrid Liljendahl 1859-1878	Ovanlig utformning, ålder, unik, en av de äldsta på kyrkogården.		påväxt, svårläst	Rengör
C	inget nr		xxxxx	enkelt smideskors, troligen lokalt producerat då det finns några liknande på Abilds kyrkogård, unikt		rostigt, trasigt, oläslig	åtgärdas av konservator













C	208-209		Kyrkoherden Gustav V. Medin 1892-1994 Hanna Theresia Medin 1897-1990	Lokalhistoriskt viktig person, kyrkoherde i Abild i 30 år (1930-1960)	Blev 102 år och var då Sveriges äldste präst!	Gott skick	
C	210		Johan Conrad Hellin 1777-1819	Karaktärsskapande gravhäll, ovanlig ålderdomlig form, men ett fåtal finns på Abilds kyrkogård av olika åldrar, lokalhistoriskt viktig person	Kyrkoherde i Abild i 14 år fram till sin död	Biologisk påväxt, Inskription oläslig	Rengöring
C	211		Johanna Maria Roos 1786-1815 "döde efter 4 månaders sjukdom af Hegtisk feber eller Lungsot Kyrkogården Hellins högt älskade, gudfruktiga och dygdiga hustru, 29 år"	Karaktärsskapande gravhäll, ovanlig ålderdomlig form, men ett fåtal finns på Abilds kyrkogård av olika åldrar, lokalhistoriskt viktig person		Biologisk påväxt, Inskription oläslig	Rengöring
C	212-213		Prosten och kyrkoherden Filos. Dr C.E Lindberg 1800-1861, maka Fredrika Wilhelmina Linderöth 1802-1890	Lokalhistoriskt värde, karaktärsskapande, unikt med två stora vårdar i samma inhägnad på detta sätt	Dottern Emilia gifte sig med efterföljande kyrkoherden Grundberg	Sprucken stenpollare till följd av korrosion på infästning	åtgärdas av konservator eller hantverkare med kompetens för åtgärden
C	214-215		Sjökapten Waldemar Geelmuyden 1859-1930 Elvira Geelmuyden 1863-1949, Elsa Geelmuyden 1893-1993	Lokalhistoriskt värde, karaktärsskapande, unikt med två stora vårdar i samma inhägnad på detta sätt	sjökaptanen f i Danmark, död i Varberg som hamnkaptan, boende på fästningen, gift m Elvira dotter till kyrkoherde Hj. Grundberg, dvs 212-213 var hennes morföräldrar	Sprucken stenpollare till följd av korrosion på infästning	åtgärdas av konservator eller hantverkare med kompetens för åtgärden
C	222		Minne af Beda Knutsdotter. 1808-1872	Ålder, en av de äldre i kvarteret, ålderdomlig form av vård, miljöskapande, troligen lokalt hantverk	Backstugehjon	påväxt	Rengör
C	227		Anders Jönsson 1870-1878	en av de äldre i kvarteret, ålderdomlig form av vård, miljöskapande, troligen lokalt hantverk då det finns några liknande i denna del av kyrkogården, barngrav	texten på baksidan, vänd bort från ramen. Dog i s.k. hjärnfeber dvs hjärnhinneinflammation, bror till Albin Jönsson C 247	påväxt	Rengör
C	228		Johan Emil Nilsson 1876-1878	en av de äldre i kvarteret, ålderdomlig form av vård, miljöskapande, troligen lokalt hantverk då det finns några liknande i denna del av kyrkogården, barngrav		påväxt, svårläst	Rengör



C	246		Axel Andersson 1868-1876	en av de äldre i kvarteret, ålderdomlig form av vård, miljöskapande, troligen lokalt hantverk då det finns några liknande i denna del av kyrkogården, barngrav	texten på baksidan, vänd bort från ramen. Dog i s.k. hjärnfeber dvs hjärnhinneinflammation	påväxt, svårläst	Rengör
C	247		Albin Jönsson 1872-1877	en av de äldre i kvarteret, ålderdomlig form av vård, miljöskapande, troligen lokalt hantverk då det finns några liknande i denna del av kyrkogården, barngrav	texten på baksidan, vänd bort från ramen. Dog i s.k. strypsjuka dvs difteri, krupp, bror till Anders Jönsson C 227	påväxt, svårläst	Rengör
C	275-276		Trädgårdsmäst. Olof Carlsson 1826-1905 Alexandra Carlsson 1820-1899	Intressant titel, lokalhistoriskt värde, ex på enklare vård i modern stil	Trädgårdsmästare på Hjuleberg, kan ev. vara en senare tillkommen sten då den är i modern stil	Gott skick	
C	253		Anna Johanna Fagrelus 1824-1868	en av de äldre i kvarteret, ålderdomlig form av vård, miljöskapande, troligen lokalt hantverk då det finns några liknande på kyrkogården		Biologisk påväxt, Svårläst inskription	Rengör
C	288		Hedvig Bengtsson 1869-1876	en av de äldre i kvarteret, ålderdomlig form av vård, miljöskapande, troligen lokalt hantverk då det finns några liknande på kyrkogården, barngrav	dotter till ladufogden på Hjuleberg, död i mässling	påväxt	Rengör
C	294-297		Kyrkoherde F. D. EN. N. L. Santesson 1827-1886 hans maka Hilda född Råhländer 1847-1919 (m.fl.)	En av de största familjegravarna på kyrkogården, miljöskapande, lokalhistoriskt intressant	Alla stenar inom inhägnaden bör bevaras. Numa Leo Camillus Santesson gift m organistdotter från Tanum. Deras tre söner m fruar vilar också här.	stenen lutar, påväxt, svårläst	stabilisera, rengör
D	1-2		Harald Johansson 1877-1923 hustrun Nelly 1879-1947	Äldsta i kvarteret, markerar när denna del av kyrkogården togs i bruk, Fint arbetad dekor, årsring	Kusk och torpare	Gott skick	
D	21-22		Chaufför Olof Månsson 1892-1940 Hustrun Ester 1897-1982 Dottern Inga 1924-1926	lokalhistoriskt intressant, ex på grav med bevarad ram från 1940-talet		Gott skick	

D	23-24		Trädgårdsmästaren Henning Petersson 1870-1943 hustrun Jenny Erika 1877-1943	Karaktärsskapande stenramsgrav, lokalhistoriskt viktig person	Henning var trädgårdsmästare och utförde alla planteringar på denna nya utvidgade kyrkogårdsdel	Gott skick	
D	35		Karl-Evert Pettersson 1926 Anna-Lisa Pettersson 1930	Barngrav över två syskon som bara blev några månader, i område med flera barngravar, tidstypisk, socialhistoriskt värde		påväxt, svårläst	rengör
D	40		Vår lilla Gurlu 1928-1929	Barngrav barn som bara blev några månader, i område med flera barngravar, tidstypisk, socialhistoriskt värde		Gott skick	
D	48		Siv 1935	Barngrav barn som bara blev några månader, i område med flera barngravar, tidstypisk, socialhistoriskt värde		viss påväxt	
D	49		Vår lille Tage 1934-1935	Barngrav barn som bara blev några månader, i område med flera barngravar, tidstypisk, socialhistoriskt värde		viss påväxt	
D	50		Bengt 1935	Barngrav barn som bara blev några månader, i område med flera barngravar, tidstypisk, socialhistoriskt värde		Gott skick	
D	57		Vår lille Rune 1958	Barngrav barn som bara blev några månader, i område med flera barngravar, tidstypisk, socialhistoriskt värde		viss påväxt	
E	1		Georg Pettersson 1911-1925	Exempel på mindre gravvård från 1920-talet, årsring på kyrkogården, fint arbetad dekor		påväxt	rengör på sikt
E	9		Änkan Anna Severina Nilsdotter 1842-1922	Exempel på mindre gravvård från 1920-talet, årsring på kyrkogården, bevarade stenklott från en nu borttagen stenram		Gott skick	



E	22		A. W. Eriksson 1867-1929	Exempel på mindre gravvård från 1920-talet, årsring på kyrkogården, fint arbetad dekor	Adolf Wilhelm	Gott skick	
E	39		Alma Svensson 1879-1932	Exempel på mindre gravvård från 1930-talet, årsring på kyrkogården, tidstypisk		viss påväxt	
E	45		John Algot 1902-1930	Exempel på mindre gravvård från 1930-talet, årsring på kyrkogården, tidstypisk	Andersson	Gott skick	
E	49		Johanna B. Mårtensson 1857-1928	Exempel på mindre gravvård från 1920-talet, årsring på kyrkogården, fint arbetad dekor		nedlagd	återställ stående eller placera liggande på välordnat och värdigt sätt
E	63		Lantbrukaren Adolf Olsson 1883-1933	Exempel på en mer monumental vård i jugendstil från 1930-talet, miljöskapande		Gott skick	
E	117-118		Johan Appelgren 1893-1975 Hustrun Jenny 1897-1991	Lokalhistoriskt viktig person	Driftig och aktiv inom diverse verksamheter i bygden, drev busstrafiklinjer bl.a.	Nedlagd	Återställ eller placera liggande på värdigt och välordnat sätt
E	181-182		Severin Svensson 1868-1949 hustrun Anna 1878-1965	Karaktärsskapande stenramsgrav, lokalhistoriskt viktig person	Kommunalordförande i 38 år	Gott skick, viss påväxt	
E	207-208		Hemmansägare Gustav Svensson 1862-1963 hustrun Hulda Svensson 1872-1937	Karaktärsskapande stenramsgrav, lokalhistoriskt viktig person, fint arbetad ram och vård utformad i en estetisk helhet	Kommunalordförande	Gott skick	
E	211-214		Johanssons familjegrav	troligen den äldsta gravvården på denna nya del, utvidgad 1920, vikit årsring	Sven Johansson 1834-1920 makan Johanna 1837-1923 barnen Sven Elof Svensson 1874-1954 Anna Svensson 1871-1954	gott skick	
E	216-217		J. A. Karlsson Familjegrav	troligen den äldsta gravvården på denna nya del, utvidgad 1920, viktig årsring, fin dekor	Johan August 1861-1920 hustrun Severinga Elmgren 1858-1935	gott skick	
E	222-223		Skräddaremästare Ludvig Persson 1840- 1921	Den äldsta i kvarteret, visar på viktig årsring när detta kvarter togs i bruk, intressant yrkestitel, monumental vård i jugendstil		nedlagd	Återställ
E	243-245		Filip Nordborg 1899-1974 Anna Nordborg 1899-1967 Gunvor Margareta 1926-1926	Karaktärsskapande stenramsgrav, lokalhistoriskt viktiga personer som folkskollärare under lång tid i Abild		Gott skick	

## RAPPORTER FRÅN KULTURMILJÖ HALLAND 2020

2020:40	<b>Krutkällargången</b> , Halmstad kommun och stad, Bastionen Norre Katt, RAÅ 33:1, Ark. schaktningsövervakning
2020:41	<b>Kv Jungfrun</b> , Oxen och Hästtorget, Laholm. Förslag till planbestämmelser.
2020:42	<b>Spannarp Östra</b> , Spannarp socken, Ark. utredning
2020:43	<b>Fem</b> provborrhål inom Österskans. Halmstad kommun, Österskans 1 och Halmstad 6:31. Ark. kontroll.
2020:44	<b>Arkeologisk</b> utredning inom Tofta 2:2. Varbergs kommun.
2020:45	<b>Apelviksgården</b> , omläggning av stråtak. Antikvarisk medv.
2020:46	<b>Professorn 7</b> , Hotell Gästis i Varberg, Antikvarisk förundersökning
2020: 47	<b>Folkvandringstid</b> , Vendeltid & Vikingatid, Kvibille 21:1, Ark. förundersökning
2020:48	<b>Boplatzlämningar</b> i Hasslöv, Hallands län, Laholms kommun, Hasslövs socken, Ark. utredning
2020:49	<b>Gravar</b> och boplatser invid Kistinge deponi, Eldsberga socken, Ark. utredning
2020:50	<b>Villa Örnvik</b> , Eketånga 2:71, Halmstad, Antikvarisk förundersökning.
2020:51	<b>Kvarnadalen</b> i Sällstorp, Vård- och underhållspan
2020:52	<b>Landa kyrka</b> , mögelsanering
2020:53	<b>Societetshuset</b> i Varberg, antikvarisk konsekvensutredning
2020:54	<b>Långanskogen</b> , vård- och underhållsplan
2020:55	<b>Göingegårdens</b> smedja, Antikvarisk förundersökning
2020:56	<b>Falkenbergs</b> stadshus, ändring av ventilation
2020:57	<b>Ny</b> spillvattenledning i Skrea. Ark. utredning
2020:58	<b>Lugnarohögen</b> , renovering av gravhög och stuga
2020:59	<b>Boplatzlämningar</b> inom Altona 2:1 och 4:34. Ark. utr.
2020:60	<b>Odlingen</b> , Tönnersjö 4:2, Dokumentation inför rivning
2020:61	<b>Excellensen 2</b> , Fasad- och markförändring
2020:62	<b>Arkeologisk</b> utredning av Boberg 8:27
2020:63	<b>Arkeologisk</b> utredning av fastigh. Mellby 5:44 i Södra Mellby, Laholms kommun
2020:64	<b>Landeryds</b> godsmagasin, underlag inför renovering
2020:65	<b>Hunnestad</b> 5:24 och 5:13. Ark. utr.
2020:66	<b>Svenstorps</b> mejeri. Renovering av fönster, etapp 2.
2020:67	<b>Vinbergs</b> prästgård, renovering av fasad
2020:68	<b>Nya</b> fornlämningar på Galgberget, Halmstad stad, Ark. utr.
2020:69	<b>Österskans</b> , Halmstad. Ark. förundersökning
2020:70	<b>Nösslinge kyrka</b> , klimatanpassing
2020-71	<b>Nösslinge kyrka</b> , borttagande av bänk
2020-72	<b>Lugnarohögen</b> inför renovering, Hasslöv socken, Ark. undersökning
2020:73	<b>Bårarps</b> stenbrott, Steninge och Rävinge. Ark. fältinventering
2020:74	<b>Knäreds</b> kyrka, ommålning av utvändiga snickerier
2020:75	<b>Vippentorpet</b> , omläggning av halmtak
2020:76	<b>Frillesås-Rya</b> 4:17, Frillesås socken, Ark. utr.
2020:77	<b>Slätteryds</b> byskola, takrenovering mm.
2020:78	<b>Centralstationen</b> i Halmstad, färgundersökning
2020:79	<b>Lindbergs kyrka</b> , exteriör och interiör restaurering
2020:80	<b>Lindbergs kyrka</b> , bemålat bräddtak
2020:81	<b>Färjeterminalen</b> i Varbergs hamn
2020:82	<b>Abilds</b> kyrkogård, kulturhistorisk inventering och bevarandeplan, uppdatering
2020:83	<b>Asige</b> kyrkogård, kulturhistorisk inventering och bevarandeplan, uppdatering
2020:84	<b>Eftra</b> kyrkogård, kulturhistorisk inventering och bevarandeplan, uppdatering
2020:85	<b>Årstads</b> kyrkogård, kulturhistorisk inventering och bevarandeplan, uppdatering
2020:86	<b>VA</b> Tönnersjö-Perstorp. Ark utr.





KULTURMILJÖ  
HALLAND

Postadress: Tollsgatan 7 | 302 32 Halmstad | Tel: 035-19 26 00  
E-post: [kansli@kulturmiljohalland.se](mailto:kansli@kulturmiljohalland.se) | Hemsida: [www.kulturmiljohalland.se](http://www.kulturmiljohalland.se)